

TÜRÜK

Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

2014 Yıl:2, Sayı:3

Sayfa:261-271

ISSN: 2147-8872

MİTOLOJİ DANS VE MÜZİK*

Yavuz Köktan*

ÖZET

Mitolojik araştırmalar bugüne kadar mitoloji - din, mitoloji- felsefe, mitoloji-tarih, mitoloji – edebiyat, mitoloji-güzel sanatlar gibi bir dizi problem mitologların dikkat merkezinde olmuştur.

Mitoloji – güzel sanatlar ilişkisi içerisinde dans ve müzikle mitolojinin bağlantısı da görülmektedir. Pek çok farklı kültürde dans ve müzikle ilgili tanrı, tanrıça veya kahramanın bulunduğu bilinmektedir. Dans tanrısı, müzik tanrısı gibi ifadeler dünya mitolojilerinde yer almaktadır.

Bu çalışmada dünya mitolojileri temel kaynak kitaplardan incelenerek, dans ve müzikle ilgili kavramlar tespit edilecek ve bunlarla ilgili bilgiler verilecektir.

Özellikle Yunan, Uzakdoğu, Hint mitolojisinde karşımıza çıkan kavramların yanında, mitoloji-din ilişkisi içerisinde dinlerin dans ve müziğe bakışı incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Mitoloji, Dans, Müzik, Tanrı, Tanrıça

MYTHOLOGY DANCE AND MUSIC

ABSTRACT

Until now mythological researches have been in the center of mythologist's attention , such as a series of problem like; mythology and religion, mythology and philosophy, mythology and history, mythology and literature ,mythology and fine arts.

Also, the connection of mythology with dance and music in the relationship of Mythology and Fine Arts can be seen. It's known that gods, goddesses and heroes that are related with dance and music, exist in many different cultures. Statements such as "The God of Dance", "The God of Music" take part in the mythologies of the world.

*Bu makale 2013 yılında Antalya Kemer'de yapılan 2.Uluslararası Bilim Kültür Spor ve Halk Oyunları Kongresi'nde sunulmuş olan bildirinin genişletilmiş son halidir.

**Yrd. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi, ykaktan@sakarya.edu.tr

In this research, the concepts about dance and music will be identified and about them ,will be given some information by examining the mythologies of the world from main source books.

Especially, the aspect of religions to dance and music will be examined in the relationship of mythology and religion between the encountered concepts in the mythologies of Greek , Far East and Indian mythology.

Keywords: Mythology, Dance, Music, God, Goddess

Giriş

Mitoloji, mit bilimi anlamına gelir. Mit, çeşitli şekillerde tanımlanır: Mit, her zaman bir yaratılışın öyküsüdür. Bir şeyin nasıl yaratıldığını, nasıl var olmaya başladığını anlatır. Mit gerçekten olup bitmiş, tam anlamıyla oraya çıkmış olan şeyden söz eder. Mitlerdeki kişiler doğaüstü varlıklardır. Özellikle başlangıçtaki o eşsiz zamanda yaptıkları şeylerle tanınırlar. Mitler, onların yaratıcı etkinliğini ortaya koyan ve yaptıklarının kutsallığını ya da yalnızca doğaüstü olma özelliğini gözler önüne serer. Sonuç olarak, mitler, kutsal ya da doğaüstü olan şeyin, dünyaya çeşitli, kimi zamanda heyecan verici akınlarını betimler. (Artun, 2009, 35)

Mit: “Mythe” bir nevi masal, hikâye veya birçok hikâyeler silsilesi demektir; bunlar cinlerden, perilerden, devlerden, ilahlardan, kahramanlardan ve tanrılardan bahseder. Dünyada her milletin böyle hikâyeleri vardır; hatta bazı iptidai kavimler onlara hala inanırlar. (Ata, 1932, 5)

Her toplumun kendine özgü mitolojisi vardır ve bunlar temsil ettiği topluluğun aynası gibidir. Mitolojiler toplumdan topluma farklılık gösterdiği gibi ortak yanları da çok bulunmaktadır. Mitolojide geçen öykülerin hepsi hayal ürünü değildir. Buna bir örnek verecek olursak, bütün kutsal kitaplarda geçen tufan olayı, aynı zamanda çok eski uygarlıkların mitolojik destanlarında da yer almış, yapılan kazı ve araştırmalar sonucunda da gerçek olduğu ispatlanmıştır. (Erdoğan, 2007, 3)

Mit, insanları tabîî hadiselerin sebebini araştırmaya sevk eden içgüdüsel bir ihtiyaçtan doğar. Bu ihtiyaç medeni insanda olduğu gibi vahşide de vardır. Nereden gelip nereye gittiğini; hayatın ve ölümün ne olduğunu, namütenahi gökte yıldızların hangi esrarengiz tesirlere uyup hiç yollarını şaşırmadan döndüklerini; bulutların niçin kararttıklarını; pınarların yerden nasıl fişkırdığını; fırtınaların niçin kopup yağmurun nasıl yağdığını bilmek ister." Her şey onun hayran olmasına, içinde bir korku duymasına sebep olur, ilmin ne olduğunu bilmez; bunun için bize, bugün en basit görülen şeylere, kendisini memnun edecek bir mana veremez. Nihayet kâinata, birçok hususlarda insana benzemekle beraber kudretleri, faziletlerinin veya kusurlarının büyüklüğü itibarıyla insandan çok üstün birtakım tabiatüstü insanlar, hayvanlar bulunduğu kani olur. Bunlara, temsil ettikleri muhtelif tabîî hadiselerine uygun, az çok karışık maceralar izafe eder. O ilâhların, şeytanların, cinlerin yaptıklarını, sözlerini anlatan bu maceraların tümü o kabilenin mitolojisini teşkil eder. (Ata, 1932, 6)

Mitoloji bizleri çepeçevre saran yaşanılan bir geçmişin dilde, ritüelde ve tasvirlerde gerçekleşen diyalektiğidir. Her halkın milli tefekkürünün, milli psikolojisinin, kendine has

özelliklerinin ilk ve temel kaynağı mitolojidir. Geniş manada mitoloji yaşamla birebir bağlantılı dünyayı algılama sistemi olup bu algılamayı modelleştiren dünya görüşüdür. Mitoloji onu oluşturanların gizli kutsal bilgisidir. Mitoloji genetik hafızamızda var olan bilgi, inanç ve kutsallık öbeğidir. Malinowski'ye göre İsa'nın fedakarca ölümüyle gelen kurtuluşu anlatan İncil öyküsü, inanmış Hıristiyan için ne ifade ederse, mit de ilkeller için onu ifade eder.(Bayat, 2007, 15-26)

Dünyamız sebepler dünyasıdır. Mitoloji ise bu sebeplere cevap arayan atalarımızın düşünme biçimidir. (Bayat, 2007, 15) Öyle ise insanlar neden dans ettiler neden müzik ürettiler?

Dans ve Müziğin Doğuşu

Yazı öncesindeki insanlık tarihi ile ilgili çalışmaların büyük kısmı arkeolojik çalışmalardan elde edilmekte, kalan kısmı ise tahminlere dayanmaktadır. Dansın ve müziğin doğuşu üzerinde elimizde kesin bulgular yoktur. Teoride insanlık nerede doğmuşsa dans da orada doğmuş ve yayılmıştır.

İnsanlar geçmişte pek çok olayın nasıl meydana geldiğini bilmiyorlardı. Özellikle tabiat olaylarını gözlem yoluyla anlamaya çalıştı. Bu olaylar karşısında korku, sevinç gibi duygular hissetti. Bu duygularını ifade etmek istedi. Korktuklarını da sevdiklerini de taklit etti. Rüzgarda sallanan ağaçları, koşan ve uçan hayvanları taklit etti. Kendisine faydalı olan tabiat varlıklarını yüce bildi. Onlara tapındı. Kendisine meyve veren kutsal ağacın gücüne sahip olmak maksadıyla ağacın etrafında kutsal bir alan oluşturdu. Böylece ilk oyun alanı sınırlaması yapılmış oldu. Bu alan üzerinde, tabiattaki ritmi esas alıp, doğuştan var olan ritmik duygusunu ve vücudundaki ritmi kullanarak, elini ayağını ve sonra bütün vücudunu kullanarak ilk dans hareketlerini yaptı. Dans ederken temel hareketleri hayvan ve bitkileri taklitten ibaretti. İnsanoğlu tabiattaki sesleri algılıyor, ondaki ritmi fark ediyordu. Ağacı kutsal bilen ilk insan içi boş kütüğün ses çıkardığını keşfetti, ona dokundu, ritim yeteneğini kullanarak kütüğe vurmak suretiyle ritmik sesler elde etmeye başladı. Elleri ağrırken sopalarla vurmaya başladı. Böylece müzik aletlerini atası sayılan davulu elde etti. Ağaç kutsaldı, dal kutsaldı, davula vurmak için kullandığı sopalar kutsaldı. Böylece dini ayinlerde kullandıkları bir enstrüman ve temeli taklide dayanan danslar ve basit müzik unsurları ortaya çıkıyordu. Dans ve müziğin doğuşunu tek bu metinle açıklamak elbette mümkün değildir. Ancak bu konu ile ilgili geniş bir çalışma da bulunmamaktadır. Yine Eroğlu'nun çalışmasından hareketle dans, insanın tabiata müdahale isteğinden doğmuştur. Dini tören ve kutlamaların en önemli olayı danstı. Dans ritüellerde mutlaka yapılması gereken bir tören kuralıydı. İlk insanlar tabiat olaylarını anlamadılar. Onlar tanrılara ya da dünyayı kontrol eden güçlere inandılar ve bunlarla iletişim kurmak için dans ettiler. (Eroğlu, 2010, 21-25)

Dans Müzik Tanrılar ve Tanrıçalar

Mitoloji içinde pek çok unsurun tanrı ve tanrıçasının olduğunu bilmekteyiz. Buradan hareketle çalışmamızda mitoloji sözlükleri incelenerek dans ve müzikle ilgili hangi mitolojik kahramanların olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Dans ve müzikle ilgili başlıca mitolojik unsurlar şunlardır:

Abhean: (Kelt Mitolojisi) İrlanda'nın yerli tanrıları olan Tuatha De Danan klanından, harp çalan bir tanrının adıdır. (Kramer,1999)

Ame No Uzume : (Japon Mitolojisi) Şafak ve eğlence tanrıçasıdır. Dansçıların koruyucusu ve 'Kagura' adındaki Şinto dinsel dansının da yaratıcısı olan Ame No Uzume, gök tanrıçasıdır. Yaptığı danslarla güneş tanrıçası Amaterasu'yu, gizlendiği Ama No İvaya mağarasından çıkartmayı başarmıştır. (Korkmaz, 2011)

Amphitrie(Yunan Mitolojisi):Deniz tanrı ve tanrıçalarından Nereus ile Doris'in kızları."Nereidler" ya da "Nereisler" olarak bilinen elli kız kardeşten biriydi. (Bayladı,2005) Kız kardeşlerinin korosunu o yönetiyordu. Bir gün Naksos Adası yakınlarında kardeşleriyle dans ederken, Poseidon onu gördü ve kaçırdı. Poseidon'un gözü onu uzun zamandır sevdiği ama genç kızın iffetine düşkünlüğünden onu reddettiği ve Okeanos'un derinliklerinde, Hercules Sütunlarının ötesinde gizlendiği anlatılır. Yunuslar tarafından bulunan Amphitrie büyük bir kortejle Poseidon'a getirildi ve Poseidon Amphitrie ile evlendi. Amphitrie, kalabalık bir deniz tanrıçaları kortejiyle çevrili olarak gösterilir.(Grimal,1997)

Apollon: (Yunan Mitolojisi) Apollon, başka zamanlar da bazen çoban olarak görülürse de, bu işi kendi hesabına yapar. Bir seferinde, Apollon'un sığırları, kundaktaki Hermes tarafından çalındı. Hermes, zekâca erken gelişmişliğini kanıtlamış oluyordu. Apollon, malını Kyllene dağında buldu. Ayrıca, küçük Hermes'in liri icat ettiği de anlatılır. Apollon, bu icattan öylesine etkilendi ki, lire karşılık sürülerini Hermes'e bıraktı. Hermes daha sonra flütü icat etti; Apollon bunu da bir altın asâ karşılığında satın aldı ve ayrıca ona kehanet sanatını öğretti.

Flüt, Apollon efsanelerine Marsyas hikâyesiyle de girer. Olympos'un oğlu satyros Marsyas, Athena'nın kullanmaya çalıştığı, ama dudaklarının şeklini bozduğunu ve yüzüne hoş olmayan bir ifade verdiğini fark edilince, hemen vazgeçerek attığı flütü bulur. Marsyas, flütten çıkardığı seslerin, ahenkli müzik sesleri olduğunu görünce, Apollon'a meydan okur ve kullandığı flütle, lir çalan tanrıdan daha iyi müzisyen olduğunu iddia eder. Yapılan yarışmada, Marsyas yenilir. Apollon, Marsyas'ı bir çam ağacına astıktan sonra, onun derisini yüzer.

Apollon, Parnassos dağında Mousalar'ın oyunlarına başkanlık eden şiir ve müzik tanrısı olarak tasavvur ediliyordu. Kehanetlerini genellikle manzum sözlerle dile getirmekteydi ve kâhinleri olduğu kadar, şairleri de esinlendirdiği kabul ediliyordu. Apollon, bu esinlendirme işini Dionysos ile paylaşırsa da, onun esinlendirme gücü, daha ölçülü karakteriyle, Dionysos'unkinden ayrılır.

Kehanetin ve müziğin tanrısı, pastoral tanrı olan; çiçeklere ve ağaçlara dönüşen Nymphalar'la ve delikanlılarla aşkları dolayısıyla, bitkilerle ve doğayla arasında sıkı bir bağlılık bulunan Apollon, ajan zamanda savaşçı bir tanrı idi. (Grimal,1997)

Apsaraslar(Hint Mitolojisi):"Sudan hareket eden" anlamına gelir. Bunlar adlarında da anlaşılabilir gibi su perileridir. Fiziksel özellikleri çok belirgin değildir. Sularda yaşarlar ve göz açıp kapayana kadar ortadan kaybolurlar. Banyan ve İncir ağaçlarının içlerinde yaşadıkları, zil ve lavta ile müzik çaldıkları söylenir. Aşklarıyla ünlüdürler. İnsanlarla da aşk yaşarlar.(Kaya,2003)

Athena: (Yunan Mitolojisi) Athena, Yunan dünyasında, özellikle de kendi şehri Atina'da, akıl tanrıçası sayılıyordu. Sanatlara ve edebiyata da, o nezaret ediyordu. Hatta bu işte Mousalar'ın yerini almaya doğru gittiği bile söylenebilir. Ama gerçek anlamıyla şiirden ve müzikten çok, felsefeyle ilgiliydi. Zekâya dayalı faaliyetler tanrıçası olarak da, iplik eğiricileri, dokumacıları, nakışçıları, vs. korur. Savaşçı ruhuyla birleşen zekâsı sayesinde, yan yana dört at koşulu savaş arabasını icat etmiştir. O zamana kadar yapılan en büyük gemi olan Argo'nun yapımına da o nezaret etmiştir.

Balmarkodes: (Fenike Mitolojisi) Dansın efendisi olan bir tanrının adıdır. (Öztürk,2009)

Benten, Benzaitenno: (Japon Mitolojisi) Aşk, etkili ve güzel söz söyleme yeteneği ve bilgelik tanrıçasının adıdır. Dansçı, müzisyen ve geşaların koruyucusu olup, Siçi Fukujin adıyla bilinen yedi şans tanrıçasından birisidir. Ejderhaya binmiş, elinde yaylı bir enstrüman çalan güzel bir kadın olarak tasvir edilmektedir. (Öztürk,2009) Aşk, mutluluk ve deniz tanrıçası Benten'in denizin altındaki bir yerde yaşayan ejder kral Ryu-wo'nun kızı olduğu söylenirdi. Geşaların, dansçıların ve müzisyenlerin tanrısı olarak Benten daima biwa adlı telli bir enstrüman taşırdı. Ruhlarıyla çalan müzisyenlere görünürdü. Bir mit, Benten'in ülkeyi korkutan bir yılan krala nasıl yalvardığını anlatır. İğrenç yılan nazik kelimelerle Benten'e kur yaptı. Saldırılarını durdurduğu taktirde Benten onunla evlenmeyi kabul etti. (Wilkinson,2010)

Bes, Beset: (Mısır Mitolojisi) Özellikle gerileme döneminde tapınılan kirpi sakallı, göğüsleri sarkık, arkasında bir pars kuyruğu bulunan, çarpık çurpuk bir cüce olarak tasvir edilen koruyucu bir tanrıdır. Bu ürkütücü durumunu yanında çok sayıda bıçak ya da kama taşımamasından ötürü kötü cinleri evden uzaklaştıran, genellikle yatakların başucunda bulunmasından ötürü de uyuyanları ve lohusaları koruyan bir tanrı konumuna gelmiştir. Aynı zamanda lir ya da tef sesine uyararak kendisi de dans eden Bes; gülünç bir tanrı olarak gülme, neşe ve dans tanrısı da olduğu için dansözler, kalçalarında onu simgeleyen bir dövme taşırlar. (Korkmaz,2011)

Bragi: (İskandinav Mitolojisi) Odin ve Gunlod'un oğlu, İdun'un kocası olan şiir ve müzik tanrısının adıdır. (Öztürk,2009) Zeki, yaşlı ve sakallı olarak tasvir edilen Bragi, Valhallaya gelenlere hoş geldin şiiri okur ve bir kadeh içki ikram ederdi. Daima hikâyeler anlatan bir tanrı idi ve tanrılara ebedi gençlik sağlayan elmaları temin ederdi. (Mutlu,1968)

Brihaspati: (Hint Mitolojisi) Brihaspati bir evsel din adamı (Purohita)'dır. Dua ve kurbanların baş sunucusudur. Tanrılarla insanlar arasında bir tür arabulucudur. Tanrılara duaları o götürür. Çok güzel şarkılar biçiminde söyler ve tanrılar bundan çok hoşnut olur.(Kaya,2003)

Canola(Kelt Mitolojisi): İrlanda harpını icat eden kadının adıdır. Sevgilisiyle tartışıp evine gitmiş, geceleyin çürüyen balina iskeletlerinde kalmış liflerin rüzgârda çıkardığı sestem esinlenerek ertesi gün bir harp yapmıştır.(Öztürk,2009)

Dakini(Hint Mitolojisi): Geleneksel Budist inancına göre doğüstü varlıklar ya da önem bakımından düşük sıradaki tanrıçalardır. Sihirli güçleri vardır ve henüz acemi olanları,

aydınlanmayan ulaşma yolunu konu eden ritüelik metinler dizisi olan Tantra'nın gizli bilgeliğine alıştırlar.

Dakini'ler genellikle ya dans eden çıplak genç kadınlar, ya korkunç canavarlar veya aslan ya da kuş başlı ve at ya da köpek yüzlü yaratıklar olarak tasvir edilirler. (Cotterell,2011)

Daphnis: (Yunan Mitolojisi) Pastoral poemler silkine dâhil Sicilyalı bir yarı tanrıdır. Sürülerin tanrısı Hermes'le bir nymph'a'nın oğluydu. Sicilya'nın yüksek vadilerinde nymphalara ayrılmış bir defne koruluğunda doğdu ve adını da buradan aldı. Daphnis nymphalar tarafından büyütüldü; onlardan çobanlık sanatını öğrendi. Olağanüstü yakışıklı olan Daphnis'e birçok tanrı, nymph'a ve ölümlü âşık oldu. Özellikle, Pan ona müzik öğretti. Daphnis, sığırları otlarken flüt çalar; kendi icat ettiği tür olan çoban şarkıları söylerdi.(Grimal,1997)

Dionysos: (Yunan Mitolojisi) Bakkhos olarak da adlandırılan ve Roma'da eski İtalic tanrı Liber Pater'le özdeşleştirilmiş olan, aslında klasik dönemin bağ, şarap ve mistik vecd tanrısıdır. Yolcularını köle olarak satmayı düşünen korsanlar Asya'ya yöneldiler. Dionysos, bunu fark edince, korsanların küreklerini yılan'a dönüştürdü, gemilerinin her yanına sarmaşıklar sardırıldı ve ortalığı nereden geldiği belli olmayan flüt sesleriyle çınlatmaya başladı. Asmalar gemiyi öylesine sarıp felce uğrattı ki, çıldıran korsanlar kendilerini denize attılar. (Grimal,1997)

Dithyrambos: (Yunan Mitolojisi) Dithyrambosların halka biçiminde toplanarak yaptıkları neşeli dans, iki ayrı yönde gelişerek bir taraftan Tragedya'yı, diğer taraftan da Omedya'yı doğurmuştu. Tragedya'nın dinsel düşünceye dayalı ağır ve bar tavrılı dansına "Emmelia", Komedyanın siyasal hicivli, açık saçık dansına da "Kordaks" denirdi. (Koçkar,)

Dryope(Yunan Mitolojisi): Kral Dryops'un tek kızı. Oita yakınlarında babasının sürülerini güderdi. Hamadryadla(Hamadryades) onu kendilerine oyun arkadaşı yaptılar ve ona tanrıların sevdiği dansları, şarkıları öğrettiler. (Grimal,1997)

Epimelidler ya da Epimelides(Yunan Mitolojisi): Yunan mitolojisine göre Epimeliades, sürüleri koruyan nympheler(peri)'in genel adıdır. (Korkmaz,2011) Messapialılar, onlara dair şu efsaneyi anlatıyorlar: Ülkenin çobanları, günün birinde tapınaklarının yanında dans eden bu nympheleri görürler. Onların birer tanrıça olduklarını bilmediklerinden, onlarla alay ederler ve onlardan çok daha güzel dans edebileceklerini iddia ederler. Öfkelen nymphalar meydan okumayı kabul ederler. Ama kabiliyetsizce dans eden çobanlar, nymphalar tarafından kolaylıkla yenilgiye uğratılırlar. Nymphalar, ceza olarak çobanları yakaladıkları yerde ağaca dönüştürürler. Oralarda oturanlar, bu şekilde dönüşüme uğratılan çobanların iniltilerinin geceleri ağaç gövdelerinden duyulduğunu iddia ediyorlardı.(Grimal,1997)

Eurynome(Yunan Mitolojisi): Yunan mitolojisine göre engin denizin kişilik kazandırılmışı olan Okeanos ile denizin üretkenliğini arttıran Deniz Tanrısı Tethys'in kızı olan Eurynome, kendisini baştan çıkararak Zeus'la birlikte olup göze hoş görüneni simgeleyen tanrıçalar olan Kharites'leri doğurur. (Korkmaz,2011)

Eurynome, Evre'nin yaratıcı güçlerinden biri olarak da karşımıza çıkar. Bu inanişe göre Eurynome Khatos'tan çıkmış ve gökle yeri birbirinden ayırmış. Güneye doğru dans ederek rüzgârları harekete geçirmiş, kuzey rüzgârını avuçları arasında ovuşturmasıyla da Ophion denilen bir koca yılan meydana gelmiş.(Bayladı,2005)

Euterpe(Yunan Mitolojisi): Sanat perileri dokuz Mousa'dan biri. Flütü onun icat ettiği söylenir. Elinde flüt, başında çiçeklerden yapılmış bir taçla simgelenirdi. Şenliklere, bayramlara katılır, müzikli toplantılara başkanlık ederdi.(Bayladı,2005)

Glaistig(Kelt Mitolojisi): İskoç halkının inanişinde yarı keçi yarı kadın formunda sarı saçlı koyu renk tenli güzel kadın formunda bir su ruhunun adı olup vücudunun keçi tarafını yeşil bir elbisenin ardında saklamaktadır. Bazı hikâyelerde dans edip şarkı söyleyerek kendine çektiği kurbanlarının kanını emdiği anlatılmaktadır.(Öztürk,2009)

Graceler(Yunan Mitolojisi): Zeus ile Eurynome'nin kızı olan güzellik ve cazibe ile özdeşleşmiş bir grup tanrıçanın adıdır. Aphrodite'nin hizmetinde olan Graceler Apollon'un lirinini eşliğinde dans ederek tanrıları hoşnut eder ve Kharitler(Üç Güzeller) olarak da bilinirler. (Öztürk,2009)

Hathor(Mısır Mitolojisi): İnek tanrıçası Hathor müzikle, cinsellikle ve annelikle özdeşleştirildi. Firavunlara "Hathoréun oğlu" denilir. (Wilkinson,2010)

Herakles: (Yunan Mitolojisi) Herakles'e, klasik devirde yunan çocuklarına verilen ve tıpkı Akhilleus'un kentauros Kheiron'dan almış olduğu eğitime benzer bir eğitim verilmiş olduğu söylenir. İlk hocası, müzikçi Linos oldu. Dendiğine göre, Linos, Herakles'e edebiyat ve müzik hakkında ilk bilgileri öğretti.(Grimal,1997)

Hermes: (Yunan Mitolojisi) Hermes liri icat etmiştir. Apollon, bu icattan öylesine etkilendi ki, lire karşılık sürülerini Hermes'e bıraktı. Hermes daha sonra flütü icat etti; Apollon bunu da bir altın asâ karşılığında satın aldı ve ayrıca ona kehanet sanatını öğretti. (Grimal,1997)

Hymenaios: (Yunan Mitolojisi) Düğün alayını yöneten tanrıdır. Görünüşe bakılırsa, başlangıçta düğün şarkısının kişileştirilmiş şekliydi. Hymenaios, Magnes'in oğlu ve çok usta bir müzisyen idi. Dionysos ile Althaia'nın düğününde, tören sırasında şarkı söylerken öldü. Hatırasını ebedileştirmek için, bundan böyle her düğünde onun anılmasına karar verildi. Hymenaios için kullanılan semboller, meşale (Hymen meşaleleri) çiçeklerden yapılmış bir taç ve bazen de bir flüttür. (Grimal,1997)

İakkhos: (Yunan Mitolojisi) İakkhos, elinde bir meşale olduğu halde dans ederek Eleusis ayin alayının başını çeken ergenlik çağına yeni ulaşmış bir çocuk olarak tasvir edilir. (Grimal,1997)

Kai Yum: (Maya Mitolojisi) Bir müzik tanrısının adıdır. (Öztürk,2009)

Khrysothemis(Yunan Mitolojisi): Giritli Karmanor'un kızı. Müzik yarışmalarının icadı ona atfedilir. Söylendiğine göre, bu yarışmalarda ilk ödülü kendisi kazanmıştır. Müzisyen Philammon'un annesi olarak geçer.(Grimal,1997)

Kişijoten(Japon Mitolojisi): Savaş tanrısı Bişamon'un kız kardeşinin adı olup, Şans ve Güzellik tanrıçasıdır. Kişijoten, şarkı söyleme, dans etme ve geyşaların koruyucusudur.(Öztürk,2009)

Krişna: (Hint Mitolojisi) Çok önemli bir yere sahip olan büyük bir kahraman ve büyük bir tanrının adıdır. Anlamı 'Kara' anlamına gelmektedir. Krişna, çobanların arasında doğup büyüdüğü için, çobanların tanrısıdır. Çoban kadınlardan birçok sevgilisi vardır. Onun en üstün tuttuğu sevgilisi, karısı Râdhâ'dır. Birçok yerde, yanında Radhâ ile flüt çalar halde resmedilir.(Kaya,2003)

Ksoçipilli: (Aztek Mitolojisi) Çiçek, mısır, aşk, güzellik, şarkı ile dans tanrısının adıdır. (Öztürk,2009)

Ksoçikuetzal: (Aztek Mitolojisi) Yeryüzü, çiçek, aşk, bitkiler ile dans tanrıçasının adı olup, sanatçıların, fahişelerin, hamile kadınların ve doğumun koruyucusudur. (Öztürk,2009)

Kulitta(Mezopotamya Mitolojisi): Müzik tanrıçasının adı olup İştâr'ın hizmetindedir. (Öztürk,2009)

Laka(Hawaii Mitolojisi): Refah, dans, şarkı ama özellikle özdeşleştirildiği sağanak yağmur tanrıçasının adı ve bereket tanrıçası Kapo'nun kızı olup, tüm Hula dansçılarının koruyucusudur. (Öztürk,2009)

Linus: (Yunan Mitolojisi) Apollon'un Ouraia ile birleşmesinden, Linos ve Orpheus adlı müzisyenler dünyaya geldi. (Grimal,1997)

Makuilksokhitl: (Aztek Mitolojisi) Müzik ve dans tanrısının adıdır. (Öztürk,2009)

Marsyas: (Yunan Mitolojisi) Marsyas, flütten çıkardığı seslerin, ahenkli müzik sesleri olduğunu görünce, Apollon'a meydan okur ve kullandığı flütle, lir çalan tanrıdan daha iyi müzisyen olduğunu iddia eder. Yapılan yarışmada, Marsyas yenilir. Apollon, Marsyas'ı bir çam ağacına astıktan sonra, onun derisini yüzer. (Grimal,1997)

Marutlar: (Hint Mitolojisi) Çıkardıkları ses, şimşek ve rüzgârın kükremesi gibidir. Dağları salları, ağaçları kopartır, yırtıcı hayvanları ve ormanları mahvederler. Başlıca işlerinden biri, bulutlarla güneşi kapatıp, yağmur yağdırmaktır. Cennetin şarkıcılarıdır. İndra'nın her zaman yanında yer alırlar ve onu, Vritra ile olan savaşında desteklerler.(Kaya,2003)

Meret, Mert: (Mısır Mitolojisi) Sevinç ve şarkı tanrıçasının adıdır. (Öztürk,2009)

Musalar(Yunan Mitolojisi): Zeus'un Uranos kızı Mnemosyne(Bellek) ile birleşmesinden Musa'lar doğmuştur. Ne sayıları ne adları kesindir. Homeros, Musa'ları tanrıların sofralarını şenlendiren ezgi tanrıçaları olarak kabul eder. Başlangıçta nympa niteliği taşıdıkları kuşkusuzdur. Nitekim kaynakların, derelerin, kısaca uyumlu bir mırıltıyla akan suların nympalardan şiir ve müzik tanrılığına geçiş kolay olmuştur. Müzik ve müze sözcükleri onların adından gelmektedir. Bu dokuz peri, önceleri hep birlikte yalnızca şiire ve müziğe esin verirlerdi; sonraları edebiyat ve sanat alanında her birine bir görev verilmiştir.(Cömert,2006)

Nereus Kızları(Yunan Mitolojisi): Nereus'la Doris'in kızları. Sayıları yazardan yazara değişir. Nereus Kızları deniz dibindeki saraylarında Nereus ve annelere Doris'le birlikte yaşarlar; günlerini şarkı söylemek, dansetmek, kumaş dokumak ve iplik eğirmekle geçirir, yunuslar, tritonlar gibi deniz yaratıklarıyla arkadaşlık ederlerdi. (Bayladı,2005)

Orpheus: (Yunan Mitolojisi) Apollon'un Ouraia ile birleşmesinden, Linos ve Orpheus adlı müzisyenler dünyaya geldi. (Grimal,1997)

Pan (Yunan Mitolojisi) Pan'ın âşık olduğu Syrinks tam Pan ona sarılacağı sırada saza dönüşür. Pan da üzülür ama bir yol bulur. Sazlardan yedi tanesini kesip balmumu ile yan yana yapıştırır, üfleyince ortalığa tatlı bir melodi yayılır. (Öztürk,2009)

Pele(Kuzey Pasifik Mitolojisi): Hawaii adalarında doğum tanrıçası Haumea'nın kızı, güç ve yıkımın kişileştirilmiş sembolü ateş ve volkan tanrıçasının adı olup, lav püskürmelerine sebep olmaktadır. Kilauea yanardağının içinde yaşayıp, şekil değiştirebilen büyüleyici güzellikte bir kadın olarak tasvir edilen Pele, Hula dansçılarının koruyucusudur. (Öztürk,2009)

Polymnia(Yunan Mitolojisi): Zeus ile Mnemosyne'nin kızı olan dokuz Musa'dan birisinin adı olup müzik aleti lir ve tarımla ilişkilendirilir. (Öztürk,2009)

Radha(Hint Mitolojisi):Krişna'nın sevgilisi olan bir çoban kızının adıdır.(Öztürk,2009) Genellikle resimlerde flüt çalan Krisna'nın yanında, onu dinler durumdadır. Krişne burada çobanların tanrısıdır. (Kaya,2003)

Saggarios: (Yunan Mitolojisi) Küçük Asya'da aynı adı taşıyan nehrin (Sakarya) tanrısıdır. Bütün nehirler gibi ona da Okeanos ile Tethys'in oğlu gözüyle bakılır. Sangarios, bazen Hekabe'nin babası olarak geçer ve onun, Hekabe'yi, Metope'den ya da nympha Eunoe'den ya da Naias Euagora'dan dünyaya getirmiş olduğu söylenir. Saggarios, aynı zamanda, Athena'ya flüt çalmasını öğreten; ama öğrencisine tecavüz etmeye kalkışınca Zeus tarafından yıldırımla çarpılan Phrygiah Alphaios adında birinin de babasıdır. (Grimal,1997)

Sarutahiko Ohkami: (Japon Mitolojisi) Cennet ile yeryüzü arasındaki köprünün bekçiliğini yapan patika ve yol kavşaklarının tanrısının adı olup, neşe, dans, ev kadınlığı ve sağlık tanrıçasının kocasıdır. Gözlerinden ışık saçan, koca sakallı ve değerli taşlarla süslü bir mızrak taşır formda tasvir edilirdi.(Öztürk,2009)

Syrigs(Yunan Mitolojisi): Arkadialı bir ağaç perisinin adı olup kendisine âşık olup peşine düşen tanrı Pan'dan korunmak için Ladon ırmağı kıyısında kamışa dönüşmüş, tanrı rüzgarda ses çıkartan bu kamışları toplayarak Syrigs “pan flütü” olarak bilinen müzik aletini yapmıştır. (Öztürk,2009)

Syrinks(Yunan Mitolojisi): Yunan mitolojisine göre Arkadhia Bölgesi'nde yaşayan Dryadlar adı verilen ağaç nympheleridir. Kendisine âşık olan ve Doğa ve Kır Tanrısı Pan peşini bırakmamaktadır. Günün birinde adı geçen tanrı tarafından kovalanan Syrinks, tam yakalanmak üzereyken bir sazlığa dönüşür. Syrinks'in dönüştüğü ve bir derenin kıyısındaki topraktan filizlenip fışkırarak boy veren sazlıktaki sazlar, yel vurdukça hazin hazin ötmeye başlar. Bunun üzerine Doğa ve Kır Tanrısı Pan, balmumuyla birleştirdiği bu sazlardan “Pan Flütü” olarak bilinen, “Syrinks” adıyla bilinen kavalı yapar. Bu kavalın bırakıldığı Efes'teki

mağaranın birinde kızlıklarını yitirip yitirmediği test edilmiş. Adı geçen mağaraya test edilmek istenen kız girdikten sonra mağaradan dışarıya kaval sesleri gelirmiş. Eger mağaranın kendiliğinden açılan kapısından içeriye giren kız, kızlığını yitirmemiş ise kaval sesleri mağaradan dışarıya uyumlu ezgilerle yansır ve kız, başında bir çam çelengiyle çıkarmış dışarıya. Aksi taktirde mağaradan dışarıya korkunç çığlıklar gelirmiş ve mağaraya giren kız yok olurmuş oradan. (Korkmaz,2011)

Şakuru: (Kuzey Amerika Yerlileri Mitolojisi) Pavni halkının inanışında güneş tanrısının adı olup, adına geleneksel güneş dansı yapılmaktadır. (Öztürk,2009)

Tapariu(Polinezya Mitolojisi): Ölüm tanrıçası Miru'nun erkekleri dans ederken ayartıp Ölüler dünyasına getirmesi için, yeryüzü ve yeraltı dünyası arasında uzanan göller vasıtasıyla dünyaya gönderdiği bir çeşit su perileri olan varlıkların adıdır. (Öztürk,2009)

Terpiskhora(Yunan Mitolojisi): Yunan mitolojisine göre “dans” ve “hafif şiiri” sembolize eden Terpiskhora, Esin Tanrıçaları olarak bilinen dokuz Musa'dan biridir. (Korkmaz,2011)

Thalia(Yunan Mitolojisi): Yunan mitolojisine göre komedyaya rehberlik eden Musalar adlı dokuz Esin Tanrıçası'ndan biri olan Thalia, Güneş, Tıp ve Güzel Sanatlar Tanrısı Apollon ile yaşadığı birliktelik neticesinde Ana-Tanrıça Kybele'nin kendinden geçercesine dans eden Korybantes adı verilen rahiplerini doğurur.(Korkmaz,2011)

Uşaş(Hint Mitolojisi): Şafak tanrıçasının adı olup, Gök Tanrı'nın (Diaus Park) kızı, Gece Tanrıçası Nakta'nın ve Asvinlerin kardeşidir. (Öztürk,2009)

Uşaş tüm zenginliğiyle yaşam verendir. Karanlığı yok eder ancak yaşlanmanın da kaynağıdır. Kendisi her sabah yeniden doğar ve ezelden beri varolduğu için yaşlı olarak görülür. Uşaş'ın sağladığı ışık aracılığıyla insanoğlunun gerçeğin yolunu bulduğuna inanılır. Her sabah iyi bir ev kadını gibi tüm canlıları uyandırır ve onları işlerine yönlendirir. Tanrılar ondan kötülere uyandırmamasını sadece iyileri kaldırmasını rica ederler. Eski kutsal ilahilerin toplandığı Rig Veda'da Uşaş pembe renkli giysiler giymiş ve altından bir duvak takmış bir gelin olarak tasvir edilir. Bazen mücevherlerle kaplı dans eden bir genç kız bazen de banyodan çıkan çok güzel bir genç kadın olarak resmedilir. (Cotterell,2011)

Veja Mate: (Baltık Mitolojisi) Leton halkının inanışında orman ve kuşların koruyucusu olan bir rüzgâr tanrıçasının adı olup, flüt çalmaktaydı. (Öztürk,2009)

Sonuç

Bu konuda daha pek çok mitolojik unsurun adına ulaşmak mümkün olabilir. Kimisi tanrı kimisi tanrıça kimisi de bir insan olarak karşımıza çıkan bu unsurlar kaynaklarda zaman zaman farklı şekillerde de açıklanmış olabilmektedir.

Dikkat edilirse Yunan'dan Japon'a kadar farklı milletlerin mitolojik anlatmalarında dans ve müzikle ilgili unsurlara rastlanmaktadır. Ancak Türk mitolojisi ile ilgili olarak bu şekilde bir mitolojik kahraman incelediğimiz kaynaklarda yer almamaktadır.

Yapılan kaynak taramalarında Kopuz ve Dede Korkut bağlantısı ile Uygurlar döneminde Budizm'in kabul edilmesi sonucunda Budist mitolojinin bir izi olarak Apsara kavramı dışında pek de bilgiye ulaşmak mümkün olmamıştır.

Ayrıca Kam'ın dini ayinlerde yapmış olduğu hareketler ve kullanmış olduğu davulu dans ve müzik unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mitolojinin bir parçası olan destanlar söz konusu olduğunda daha çok kahramanlık konuları işlendiği için müzik ve dansla ilgili unsurlara Şu Destanı dışında rastlanmamıştır. Şu'nun ordusunda bir nevbet bölüğünden bahsedilmekte her gün ordu beyleri için 360 nevbet vurulur ifadesiyle ordunun içinde bir müzik birliğinin olduğu görülmektedir. Destan metinlerinin icracıları söz konusu olduğunda ise ozan, aşık, akın, jırav gibi isimlerle karşılaşmaktayız. Bunlar sazları eşliğinde destan metinlerini anlatarak daha etkili bir sunum yapmaktadırlar.

KAYNAKÇA

- Artun, Erman; Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri, Kitabevi, İstanbul 2009
Ata, Nurullah; Mitoloji, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul 1932
Bayat, Fuzuli; Türk Mitolojik Sistemi 1, Ötüken Yayınları, İstanbul 2007
Bayladı Derman, Mitoloji Sözlüğü, Say Yayınları İstanbul 2005
Beydili Celal, Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlük, Yurt-Kitap Yayınları Ankara 2005
Cotterell Arthur & Storm Rachel, Büyük Dünya Mitoloji Ansiklopedisi, Alfa Yayınları İstanbul 2011
Cömert Bedrettin, Mitoloji ve İkonografi, De Ki Basım Yayım Ankara 2006
Erdoğan, Bayram; Sorulara Türk Mitolojisi, Pozitif Yayınları, İstanbul 2007
Eroğlu, Türker; Türk Dans Antropolojisine Giriş, Yurtrenkleri Yayınları, Ankara 2010
Grimal Pierre, Mitoloji Sözlüğü Yunan ve Roma, Kabalcı Yayınevi İstanbul 2007
Kaya Korhan, Hint Mitoloji Sözlüğü, İmge Kitabevi Ankara 2003
Korkmaz, Mehmet; Mitoloji Sözlüğü, Alter Yayıncılık, Ankara 2011
Kramer, Samuel Noah, Sümer Mitolojisi, Kabalcı Yayınları, İstanbul 1999
Mutlu, Belkıs; Efsanelerin İzinde Yakın Doğu'dan Kuzey Avrupa'ya, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayınları, İstanbul 1968
Öztürk Özhan, Folklor ve Mitoloji Sözlüğü, Phoenix Yayınları Ankara 2009
Wilkinson Philip, Philip Neil, Görsel Rehberler Mitoloji, İnkılap Yayınevi İstanbul 2010